

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาโดยวิธีวางแปลงตัวอย่างจำนวน 6 แปลง พบพรรณไม้ยืนต้น จำนวน 51 ชนิดนั้น เป็นพรรณไม้ที่ขึ้นในสังคมป่าดิบแล้ง (dry evergreen forest) เช่น ข่อยน้ำ *Streblus taxoides* (Haynes) Kurz ข่อยหนาม *Streblus ilicifolius* (Vidal) Corner แก้ว *Murraya paniculata* (L.) Jack ตะโกพนม *Diospyros castanea* Fletcher ตะแบกแดง *Lagerstroemia calyculata* Kurz ตะเคียนทอง *Hopea odorata* Roxb. ดานคำ *Diospyros montana* Roxb. ดังดาบอด *Excoecaria oppositifolia* Griff. สั่งทำ *Diospyros buxifolia* (Blume) Hiern ยางโตน *Polyalthia viridis* Craib สังกะสีหยาบ *Aglaia palembanica* Miq. ถิ่นจี่ *Linchi chinensis* Sonn. sub. *chinensis* ปออีเก้ง *Pterocymbium tinctorium* (Blanco) Merr. มะค่าโมง *Azelia xylocarpa* (Kurz) Craib กัดลิ้น *Walsura trichostemon* Miq. สมพง *Tetrameles nudiflora* R.Br. ยางแดง *Dipterocarpus turbinatus* C.F Gaertn. ขุมแสง *Xanthophyllum lanceatum* (Miq.) J.J.Sm. เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพรรณไม้ของสังคมป่าเบญจพรรณขึ้น ขึ้นปะปนอยู่เช่น กระอวม (*Acronychia pedunculata* (L.) Miq. ตีนนก *Vitex pinnata* L. โมกมัน *Wrightia arborea* (Dennst.) Mabb. หมี่เหมีน *Litsea glutinosa* (Lour.) C.B.Rob.

โครงสร้างทางด้านตั้งของแปลงตัวอย่างทั้งหมด สามารถแบ่งได้เป็น 3 ชั้นด้วยกัน คือ ไม้เรือนยอดชั้นบนสุด มีความสูง 20 – 30 เมตร ไม้เด่นในชั้นนี้ได้แก่ ปออีเก้ง ตีนนก ขุมแสง สมพง และเสลาขาว (*Lagerstroemia tomentosa* C.Presl.)

ไม้ชั้นรอง มีความสูง 10 – 20 เมตร ไม้เด่นในชั้นนี้ได้แก่ กระบากลัก (*Hydnocarpus ilicifolia* King) และลำไยป่า (*Paranephelium xestophyllum* Miq.)

ไม้ชั้นล่าง มีความสูง 5 – 10 เมตร พรรณไม้ที่ปรากฏในชั้นนี้ได้แก่ แก้วป่าดังดาบอด ตะโกพนม ข่อยหนาม ข่อยน้ำ สั่งทำ กระ โมกเขา สังกะสีหยาบฝ้าย

ค่าดัชนีความสำคัญ (IVI) ของพรรณไม้ทั้งหมดที่พบในแปลงตัวอย่างนั้น ปออีเก้ง มีค่าดัชนีความสำคัญมากที่สุดรองลงมาคือ ลำไยป่า และข่อยหนาม ส่วนไม้อื่นที่ปรากฏมีค่าดัชนีความสำคัญใกล้เคียงกันมาก

2. จากการศึกษา ในแปลงตัวอย่างซึ่งวางแปลงตามระดับความสูงต่างกัน 100 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีพรรณไม้ยืนต้นที่พบทั้ง 51 ชนิด ขึ้นกระจายทั่วไป ไม่จำกัดอยู่ในระดับความสูงเดียว การสำรวจในภาคสนามพบว่าพรรณไม้ยืนต้นที่พบนอกเหนือจากที่เก็บข้อมูลแล้ว ยังมีอีกส่วนที่เส้นรอบวงน้อยกว่า 14.5 เซนติเมตร อยู่ด้วย

3. จากการสำรวจข้อมูลการใช้ประโยชน์พรรณไม้ในชุมชนใกล้เคียงพื้นที่ศึกษาพบว่า มีการนำพรรณไม้ที่พบในแปลงตัวอย่างมาใช้ประโยชน์ จำนวน 39 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 76.5 ของพรรณไม้ทั้งหมด ใช้ประโยชน์จากลำต้นมากที่สุดจำนวน 36 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 70.59 ของพรรณไม้ทั้งหมด โดยใช้ทำที่อยู่อาศัย 32 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 82.05 ของพรรณไม้ที่นำมาใช้ประโยชน์ และคิดเป็นร้อยละ 28.55 ของการใช้ประโยชน์ในกลุ่มตัวอย่าง ทุกชนิดจะใช้ประโยชน์ในระดับครัวเรือน ในจำนวนนี้สามารถจำแนกได้ 21 ชนิด

อภิปรายผล

ผลการศึกษาโดยวิธีการวางแปลงตัวอย่าง พบพรรณไม้ที่ขึ้นในสังคมป่าดิบแล้ง เป็นส่วนใหญ่ และยังมีพรรณไม้ของสังคมป่าเบญจพรรณขึ้น ขึ้นปะปนอยู่ด้วยนั้น เนื่องจากพื้นที่ศึกษาอยู่บริเวณน้ำตกเขาตะกรับ จึงมีความชุ่มชื้นค่อนข้างสูงทำให้มีพรรณไม้ของสองสังคม ขึ้นปนกัน แต่ยังเป็นลักษณะของป่าดิบแล้งอยู่ เนื่องจากมี ข่อยหนาม และแก้วที่เป็นดัชนีบ่งชี้ (indicator) สภาพป่าดิบแล้ง ส่วนโครงสร้างทางด้านตั้งของสังคมขึ้นอยู่กับ รูปชีวิตที่ประกอบเป็นสังคมพืชนั้น และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการปัจจัยแวดล้อม โดยเฉพาะ คุณภาพดิน ภูมิ และความแห้งแล้ง ลักษณะโครงสร้างป่าของแปลงตัวอย่างทั้งหมด มีไม้ยืนต้นขึ้นเป็นกลุ่มๆ ความห่างเหินยอดของหมู่ไม้เป็นช่องว่าง (gaps) ที่แสงส่องลงไปถึงพื้นดินได้ บริเวณนี้ จะมีไม้ พุ่มเตี้ย ไม้ล้มลุก ไม้เลื้อย หญ้า และลูกไม้ ขึ้นอยู่ทั่วไป แสดงให้เห็นว่า บริเวณดังกล่าว เป็นสังคมพืชในระหว่างการทดแทน (successional) ที่ยังมีการเปลี่ยนแปลงในด้าน โครงสร้างและชนิดพันธุ์ภายในสังคมอยู่ ไม้ต้นที่เป็นไม้เบิกนำ (pioneer species) ในพื้นที่ศึกษา คือ ปออีเก้ง สมพง และตะแบกแดง กระบวนการทดแทนของสังคมพืชที่เกิดขึ้นนี้ จะดำเนินไปเป็นขั้นตอน หากไม่มีไฟป่า และการบุกรุกจากกิจกรรมของมนุษย์ ก็จะกลับคืนสภาพป่าดั้งเดิมภายในเวลา 40–50 ปี เนื่องจากบริเวณนี้มีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างสูง ประกอบกับพื้นที่ถูกใช้ประโยชน์ไม่นานและมีพรรณไม้เดิมกระจายอยู่ทั่วไป ทำให้การทดแทนของสังคมพืชเป็นไปอย่างรวดเร็ว

จากข้อมูลการใช้ประโยชน์พรรณไม้ในชุมชนใกล้เคียงพื้นที่ศึกษานั้น ชาวบ้านรู้จักนำพรรณไม้ต้นมาใช้ 39 ชนิด โดยใช้ประโยชน์จากลำต้นและนำมาทำที่อยู่อาศัยมากที่สุด และพบว่าพรรณไม้แต่ละชนิด ถูกนำมาใช้ประโยชน์มากกว่าหนึ่งอย่าง และใช้ปริมาณไม่มากนัก

การเก็บหาพรรณไม้จะส่งผลกระทบต่อสังคมป่า เนื่องจาก ส่วนต่างๆของพืชที่นำมาใช้ ได้แก่ ใบ ดอก ผล (เมล็ด) ราก ลำต้น จะต้องเก็บหาจากต้นพืชโดยตรง ส่วนเหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำรงชีพและการกระจายพันธุ์ของพืชต่างกัน

การเก็บส่วนต่าง ๆ ของพืชที่ชาวบ้านในชุมชนใกล้เคียงพื้นที่ศึกษาเก็บมาใช้ประโยชน์ ไม่ถูกวิธีนัก อาจทำอันตรายต่อพืชได้ แต่มีการเก็บหาปริมาณน้อย จึงส่งผลกระทบต่อสังคมพืชไม่มากนัก แต่การตัดส่วนของลำต้นมาเพื่อใช้ทำประโยชน์ในการก่อสร้างนั้น มีการลักลอบตัดฟันอยู่ แม้ว่าจะมีลูกไม้ขึ้นมาทดแทน แต่ก็ใช้เวลานานมาก ประชากรของพืชชนิดนั้น ๆ จะลดลง และทำให้โครงสร้างป่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

ผลการศึกษาทำให้ทราบถึง ลักษณะสังคมป่า และข้อมูลพื้นฐานของชนิดพืชที่มีอยู่ คือชนิดพันธุ์ ชื่อสามัญ ชื่อวิทยาศาสตร์ การกระจาย ความหนาแน่น ความหายาก ของพืชชนิดนั้น การกระจายชั้นความโคของประชากรพืช ประเภทของผลผลิตที่เก็บหา และการนำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำมาพิจารณาจัดการใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาพรรณพืชที่มีรูปแบบชีวิตแบบอื่น เช่น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก เพื่อให้ทราบถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชที่มีอยู่ในพื้นที่ และต่อเนื่องเป็นข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์แบบพฤกษศาสตร์พื้นบ้านอีกด้วย
2. ควรมีการเก็บข้อมูลของไม้หนุ่ม และลูกไม้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสังคมพืช ว่าสังคมนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
3. ควรมีการศึกษาเชิงลึกของการใช้ประโยชน์จากพรรณพืชที่พบ โดยเฉพาะการใช้พรรณพืชเป็นยารักษาโรค เนื่องจากปัจจุบันได้มีการนำสารที่สกัดจากพืชมาใช้ในวงการแพทย์แผนใหม่อย่างกว้างขวาง
4. ควรติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ให้ดูแลและจัดการทรัพยากรพรรณพืช อย่างเหมาะสมกับชนิดพันธุ์พืช และความ ต้องการของชาวบ้านในชุมชน
5. ควรมีการร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวบ้าน ในการปลูกป่าทดแทนด้วยพรรณไม้ที่มีถิ่นเดิมอยู่ในพื้นที่ เพื่อการใช้ประโยชน์ของชาวบ้านในชุมชนโดยตรง และฟื้นฟูสภาพป่าให้อุดมสมบูรณ์เร็วขึ้น